

100 évvel ezelőtt, az alig két évvel korábban Sopronba helyezett M. Kir. Bányászati és Erdészeti Főiskola hallgatói teljes szívvel átéreztek Sopron és környéke Ausztriához csatolásának sokkját. Nagy részük Selmecbányán már átélt hasonlót: akkor a főiskola magyar területre mentésében tudtak szerepet vállalni. 1921-ben sem a passzív beletörődést választották, amikor a főiskola – akkor még ideiglenesnek vélt – új otthona került veszélybe a saint-germaini békét megerősítő trianoni döntés következtében. Aktívan részt vettek a nyugat-magyarországi felkelésben, az ágfalvi csatákban és a soproni népszavazás előkészítésében, lebonyolításában is. A Soproni Egyetem „Évszázados hűség – Selmeci-soproni főiskolások Ágfalvától a népszavazásig” című szabadtéri kiállítása a főiskolások Nyugat-Magyarorszáigért való kiállításának állít emléket.

A kiállítás anyagát az egyetem Központi Könyvtár és Levéltárának munkatársai (dr. ifj. Sarkady Sándor, dr. Sági Éva és Nagy Roland) állították össze. A kurátorok célja nem pusztán a méltó megemlékezés volt; egyúttal szerették volna közismertté tenni a főiskolások 1921-ben betöltött valós szerepét, eloszlatni néhány, a témát máig övező legendát és feloldani a Rongyos Gárdával való összemosódást. Mindezt nem pusztán a tények felsorolásával, hanem az események láncolatának bemutatásával és a motivációk megvilágításával, a főiskola költözésétől egészen a népszavazásig. A tömör szöveges leírásokat korabeli képek, térképek illusztrálják, újságcikk- és visszaemlékezés-részletek színesítik.

Mai szemmel nehezen fogható fel az akkori világ, a vesztes háború utáni zűrzavar, ezért a kiállításban külön helyet kapott a világháború utáni nehéz életkörülmények, és a nyugat-magyarországi felkeléshez, végül a népszavazáshoz vezető előzmények bemutatása. A felkelés a hallgatók számára a két ágfalvi csatával kezdődött, de korántsem itt ért véget: az ágfalvi ütközetek bemutatása után képet kaphatunk a felkelőletről, egészen IV. Károly második visszatérési kísérletéig – a fókuszban mindvégig a főiskolásokkal.

A molinókon az események tárgyalása mellett helyet kapott néhány főiskolás életrajza is, amelyek emberközelbe hozzák az adatokat. A második ágfalvi csata két főiskolás hősi halottja, Machatsek Gyula erdőmérnök-hallgató és Szechányi Elemér bányamérnök-hallgató neve nem ismeretlen a soproniak előtt – temetésükön az egész város gyászolt, a kiállításon külön molinó emlékezik rájuk. Kevésbé ismert Domschitz Ferenc erdőmérnök-hallgató neve, aki a népszavazás előkészítése alatt hazafias beszédekkel járta a környező németajkú községeket, amelyek miatt egy éjjel kizavarták szállásáról, és a decemberi hidegben Bánfalvaig üldözték. Az elszenvedett bántalmazások és a súlyos meghűlés

Tóth Imre múzeumigazgató kiállításmegnyitó beszéde, 2021. szeptember 9. (Fotó: Herceg András)

tönkretették az egészségét, soha nem gyógyult fel teljesen – mindössze 27 éves korában elhunyt. Neve Machatsek és Szechányi mellett szerepel a botanikus kerti „Örtüzek!” emlékmű talapzatán. Rajtuk kívül megismerkedhetünk Hussein Ibrahim Hilmi vaskohómérnök-hallgatóval is, aki török vendéghallgató létére annyira magáénak érezte Sopron ügyét, hogy részt vett a nyugat-magyarországi felkelésben, majd a népszavazás előkészítésében és keresztülvitelében tanúsított közreműködéséért 1922-ben – 31 hallgatótársával együtt – Főkormánybiztossági Elismerésben részesült.

Habár a főiskolások nem vehettek részt a népszavazásban, mégis: az előkészítésben, az osztrák propaganda elfojtásában, a magyar propaganda támogatásában, a határvédelemben és a népszavazás biztosításában múlthatatlan érdemeket szereztek. Kevésbé köztudott, hogy a hallgatók egy része antant tisztok parancsnoksága alatt önkéntes rendőri szolgálatot teljesített Sopronban, ehhez háromnyelvű igazolást is kaptak. A kiállítás utolsó plakátjai az ún. emlékbresztőket (képeslapokat, újságokat, könyveket, emlékműveket) mutatják be, amelyek az elmúlt 100 évben nem engedték, hogy a hallgatók szerepe az eseményekben feledésbe merüljön.

A kiállítás kivitelezése egyetemi és városi összefogásnak köszönhető. A rendezvény fő védnökei dr. Fábíán Attila rektor, dr. Csányi Sándor alapítványi kuratórium elnök és Szemerey Tamás ny. mestertanár. A 14 molinó igényes megjelenése Bogáti Gergő tervezőgrafikus munkáját dicséri. Az installációhoz használt állványrendszert az egyetem Faipari Mérnöki és Kreatívipari Karának Alkalmazott Művészeti Intézete bocsátotta rendelkezésre, a helyszíni felállításban a Botanikus Kert és a Központi Könyvtár és Levéltár

munkatársai segédkeztek. A molinókon felhasznált képanyagot magángyűjtőktől (többek között dr. ifj. Sarkady Sándor, Bognár Béla, Göncz József, Szemerey Tamás, Ormos Balázs, dr. Illyés Benjamin, dr. Erdélyi Attila, Preidl Zoltán, Petró Dávid, Szőnyi Gábor), közgyűjteményektől (MNL Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltára, Soproni Múzeum, Központi Bányászati Múzeum, Erdészeti Múzeum, Miskolci Egyetem Könyvtár, Levéltár és Múzeum) és adattárakból (Arcanum ADT, Hungaricana) származó felvételek, képeslapok, dokumentumok is gazdagítják.

A tárlat a Botanikus Kertben, az „Örtüzek!” emlékmű körül nyert elhelyezést: a két, háromszög alakot formázó installáció szimbolikus módon a főiskolás hősöknek emléket állító oszlop felé mutat. A 2021. szeptember 9-i megnyitó csatlakozott az egyetem centenáriumi ünnepségsorozatához. A nyitóbeszédet dr. Tóth Imre történész, a Soproni Múzeum igazgatója, az egyetem Lámfalussy Sándor Közgazdaságtudományi Karának docense mondta. A kiállítás 2022. január 6-ig tekinthető meg a helyszínen, majd később, digitális formában az egyetem honlapján. Emellett szöveganyagai és egy válogatás a molinókon szereplő képekből helyet fog kapni a hamarosan megjelenő „Selmezbányától a soproni népszavazásig – 1918–1921” című emlékfüzetben.

Ifj. Sarkady Sándor bemutatja a kiállítást, 2021. szeptember 9. (Fotó: Herceg András)